

Skole for demokratisk

frihed

Den Demokratiske Skole i Roskilde

En skole, hvor eleverne selv bestemmer, hvad de vil lave, med hvem og hvornår, hvor der ikke er faste mødetider, ingen forbud mod computerspil i undervisningstiden, og hvor eleverne og lærere alle har én stemme hver i afgørende spørgsmål. Efter den definition er der næppe mange demokratiske skoler i Danmark. Men nu er der én: Den Demokratiske Skole i Roskilde.

På Den Demokratiske Skole skal børnene ikke aktiveres. De må selv finde ud af, hvad de vil, og bliver ikke sat i gang af de voksne. Lærerne skal heller ikke forhindre, at børnene keder sig. Kedsomhed er ikke nogen ulykke, men en motiverende faktor, som tvinger børnene til selv at tage initiativet. Når de så selv gør det, står lærerne til rådighed med både praktisk og faglig bistand – når der er

Børnene skiftede mellem forskellige aktiviteter i løbet af dagen.

brug for det.

Indlæringen sker overvejende individuelt, da det er den enkeltes tempo og interesser, der skal bære udviklingen, hvilket ikke forhindrer dem i at arbejde sammen om bestemte opgaver.

Børn forudprogrammerede til at ville lære

Rikke Knudsen, der er skoleleder ved Den Demokratiske Skole i Roskilde, fortæller, at det traditionelle skolesystem er udviklet i en tid, hvor man opfattede børn som principielt dovne og modvillige. Skolens opgave var derfor at afrette dem. "Vi tager derimod udgangspunkt i, at børn grundlæggende er aktive, nysgerrige, selvorganiserende – og indstillede på at ville lære det, de får brug for. De lærer ved at leve. Derfor er vores vigtigste rolle at skabe rammerne, skabe en kultur omkring deres læring, og det sker i et ligeværdigt samspil med de voksne og i udøvelse af et reelt,

dagligt demokrati, hvor hver deltager har én stemme uanset alder. Derfor er skolemødet og retsmødet vigtige for os."

Skolemødet

Skolemødet afholdes en gang om ugen, og alle – voksne som børn – har én stemme. Her fastlægges reglerne for opførsel, her træffes beslutning om indkøb til undervisningen, ekskursioner, brug af lokaler og andre ting vedrørende dagligdagen. Skolemødet har ansvar for, at skolen bliver drevet ordentligt, og at det er et rart sted at være for alle.

Skolemødet er skolens "regering".

Retsmødet

I princippet er den enkeltes frihed kun begrænset af dansk lovgivning og af de regler, som skolemødet fastlægger for den enkeltes udfoldelse. Den begrænses kun der, hvor den sker på bekostning af de andres udfoldelse og frihed.

Retsmødet behandler en klagesag.

Overtrædelse af skolens regler behandles på retsmødet, som finder sted omkring tre gange om ugen eller efter behov. Skolens nedskrevne regelsæt revideres løbende på skolemøderne. Reglerne udgør skolens "lovgrundlag" og udøves af retsmødet.

Oplever en elev eller lærer noget, som strider mod skolens regler, så kan vedkommede udfylde et "klagepapir".

Retsmødet ledes af en voksen og to elever, som behandler sagen ved at indkalde den, klagen er rettet imod. Der kan også indkaldes vidner. Konflikten løses enten ved mediation, mægling, eller ved at den, der er klaget over, pålægges en "konsekvens". Det kan f.eks. være at skulle rydde op i et lokale eller ved i en periode at have faste mødetider, hvis der har været problemer med fremmødet.

Der er ingen faste mødetider på skolen, som har åben fra klokken 8 til 16. Dog skal alle være der senest klokken 10. Eleverne skriver sig ved ankomsten ind på et skema, og skolelederen gør indskrivningerne op hver uge for at registrere, om eleverne opholder sig på skolen de 25 timer om ugen, som er fastsat som minimum. Hvordan timerne er placeret i ugen, er op til eleverne selv.

En lærerrolle, der skal læres

Lærer Niels Lawaetz fortalte under besøget, at læreren på en demokratisk skole skal tilegne sig en helt anden lærerrolle end den, som både

uddannelse og tidligere erfaringer har lagt op til. På de fleste andre skoler er arbejdsdagen delt op i pauser og strukturerede undervisningsforløb ("timer"/ lektioner) med fag og et fast forløb af dagen.

Sådan er det ikke på Den Demokratiske Skole. En normal skoledag er ikke forudstruktureret. Er der ikke truffet andre aftaler, er det op til børnene og de unge, hvad de vil bruge deres tid til. Lærerne har ikke på forhånd lagt en plan.

Den traditionelle lærers indsats består normalt af en struktureret og målrettet indsats med *aktivering* af børnene. Den Demokratiske Skole bygger derimod på, at børnene selv skal aktivere sig, og at de både har evnen og viljen til at gøre det sådan, at de erhverver den viden og læring, som de har brug for – på det tidspunkt og

på den måde, som er rigtig for den enkelte.

Læreren må m.a.o. ikke påtvinge børnene aktiviteter eller undervisningsforløb, som de ikke på eget initiativ har udtrykt ønske om.

For lærerne betyder det, at de har en åben rolle og kan pludselig opleve, at "der ikke er noget at lave", hvis eleverne er godt i gang med noget og ikke har brug for de voksnes medvirken. "Det kører jo af sig selv!" Og dét, fortalte Niels Lawaetz, skulle man som lærer anerkende som positivt – og ikke blive grebet af panik.

Lærerne skal til gengæld altid være "til stede" og parate til på lige-værdige vilkår at bidrage, når eleverne ønsker det.

Undervisningen er derfor meget individuel og differentieret, da læreren ikke er den, der skal tage initiativet. Det forudsætter en lærerrolle, hvor alt hele tiden er åbent – og uforudsigeligt.

Tre af skolens ældste elever.

Lærer Stefan Sverud i samtale med Nina Knudsen på 14 år.

En anderledes undervisning

Den dag Friskolebladet besøgte skolen, spillede mange af børnene computerspil eller Gameboy. Ind imellem blev der åbnet madpakker og spist, ikke på samme tid, men når sul-ten meldte sig. Et par mindre piger til-bragte tiden i sofaen i "stillerummet" ved siden af med samtale, en gruppe spillede Matador, der blev løst kryds og tværs, og et par stykker talte med lærerne. En pige læste i en biologibog, og en dreng havde matematik med en af lærerne.

Der var ingen forudlagt plan, ligesom der ikke denne dag foregik andre fælles aktiviteter end retsmødet, som blev afviklet i et lokale for sig.

Aktiviteterne og børnene skifter i da-gens og ugens løb, men de kommer med tiden hver – ad forskellige veje og på forskellige tidspunkter – faktisk gennem de samme fagområder som eleverne i folkeskolen – helt af sig

selv, forklarede lærer Stefan Sverud.

En ny elevrolle

Børnene på Den Demokratiske Skole (som helst ikke vil kaldes elever) har kun gået på skolen siden august, flere kortere endnu. De er mao. alle forholdsvis nye i en anden skolekul-tur, end de har været vant til, så det at være elev på Den Demokratiske Skole er i sig selv en læreproces.

Intet slavearbejde

Jonathan Bach Ågerup på 12 år, der er elev på skolen, fortalte om skiftet fra folkeskolen:

"Jeg var ked af at gå i skole; jeg syn-tes ikke, jeg fik ret meget ud af det i folkeskolen. Der var meget spildtid, fordi lærerne bestemte det hele. Hvad jeg havde svært ved, eller hvad jeg særligt interesserede mig for, blev der ikke taget hensyn til. Her derimod kan jeg bruge tiden på netop det, der interesserer mig. Jeg kan bruge al den tid, jeg vil, på det, som jeg har svært ved, og så koncentrere mig om det. Her skal jeg selv sørge for at få lært no-get, og jeg vælger selv emnerne. Jeg synes selv, jeg lærer pænt meget ved at styre det selv. Og det meste får jeg ind på en meget sjovere måde. Der er

Aktiviteterne på Den Demokratiske Skole er ikke aldersopdelt.

Jonathan Bach Ågerup

intet "slavearbejde", som skal gøres, bare fordi man skal".

En lille skole i en stor by

En skole med et så specielt koncept kan ikke placeres hvor som helst. Det kræver et stort befolkningsun-derlag, hvorfor Rikke Knudsen også forklarer, at placeringen i Roskilde er foretaget med velberåd hu og ikke, fordi initiativtagerne boede der. Og-så Vordingborg havde været på tale, men blev vurderet som værende for lille. Udgangspunktet for skolen var ønsket om at føre en utraditionel pæ-dagogisk idé ud i livet – ikke at ska-be en skole for et bestemt lokalområ-de eller at indfri forventninger hos en bred forældregruppe. Roskilde blev valgt, fordi den er den største pro-vinsby på Sjælland.

Efter flere forgæves forsøg lykke-des det med velvillig hjælp fra den kommunale administration at skaffe to undervisningslokaler – på anden sal i Gråbrødreskolen, som er en stor, nedlagt folkeskole, som kom-munen bruger til aftenskole, special-undervisning og andre ting.

Friskolen lejer to undervisningslo-kaler, men har hverken kontor på ste-

det eller lærerværelse. Dog kan den ind imellem disponere over et lokale til billedkunst (som bl.a. bruges til retsmøderne) og et par faglokaler til musik, gymnastik og husgerning.

Den Demokratiske Skole har 19 elever og tilbyder undervisning fra 0. til 7. klasse, men udvider med et klassetrin hvert år, indtil den når 10. Skolen er allerede i gang med at finde sit eget sted i byen.

Demokratisk skole

I skolens vedtægter formuleres det pædagogiske grundlag således:

“På Den Demokratiske Skole er vi sikre på, at børn har en grundlæggende vilje til at lære. Vi er sikre på, at ethvert trygt og frit barn i kraft af sin nysgerrighed vil opsøge den viden og de færdigheder, der er nødvendige for at fungere i verden omkring det”.

Skolens radikale, individualistiske frihedssyn fastslås ligeledes:

“Ingen religioner, politikere, forældre, lærere eller erhvervsfolk skal sætte dagsordenen for barnets udfølelsesmuligheder i en demokratisk skole”.

Den Demokratiske Skole er medlem af Dansk Friskoleforening. Dens pædagogiske grundlag er beslægtet med flere lilleskoler – skønt mere radikal end de fleste. Skolen refererer selv til Summerhill-skolen i England, der blev grundlagt af Alexander Sutherland Neill i 1921, og som stadig eksisterer – og til Sudbury Valley School i USA fra 1968.

At brænde for en sag

Skoleleder Rikke Knudsen fortæller selv om skolens historie:

“Jeg boede på Møn indtil for tre måneder siden. Der havde jeg igen to år hjemmeundervist mine tre

Brætspil havde appel til alle aldersgrupper. Skoleleder Rikke Knudsen til højre.

børn. De havde både gået i friskole og folkeskole, inden vi tog beslutningen om hjemmeundervisning. Beslutningen om at hjemmeundervise skete, fordi de ikke trivedes, faktisk mistrivedes de kraftigt. Jeg kommer selv fra en hjemmeundervisningsfamilie, jeg blev hjemmeundervist de sidste tre år af min skoletid, og mine brødre hele deres skoletid.

Jeg har været meget alene om projektet et stort stykke af vejen. Den største hjælp, jeg har fået, er fra min lillebror, Geer, der utrætteligt har designet hjemmeside, brochurer og plakater til skolen, både på Møn og i Roskilde. Da beslutningen om at flytte skolen til Roskilde faldt på plads, var der meget hjælp at hente fra især Stefan [Sverud], Niels [Lawaetz] og hans kone Signe [Lawaetz], der sidder i bestyrelsen.

EUDEC

Rikke Knudsen fik i begyndelsen af 2007 via Niels Lawaetz kontakt til EUDEC, Det Europæiske Demokratiske Uddannelsesfællesskab, og de deltog sammen i det andet møde forud for grundlæggelsen. I foråret 2008, da EUDEC blev grundlagt,

blev Rikke Knudsen valgt ind i det første Council sammen med kollegaer og studerende fra bl.a. Summerhill og Sudbury Jerusalem. Hun trådte tilbage i sommers.

EUDEC er en sammenslutning af skoler, som arbejder for demokratisk undervisning, hvor børn og unge har “ret til at beslutte, hvordan, hvad, hvornår, hvor og med hvem, de lærer under hensynstagen til, hvad skolen er i stand til at tilbyde. I demokratisk undervisning har børn og unge ret til at have en lige stemme i beslutningsprocesser, når det handler om, hvordan deres skoler drives, og hvilke regler og sanktioner, der eventuelt er nødvendige.”

I dag har EUDEC 17 medlemsskoler, 103 individuelle medlemmer og 2 regionale kontorer, et i Tyskland og et i Schweiz.

Tilsynsførende ved skolen er Erik Sigsgaard, som er kendt af mange som pædagog, seminarilærer, børneforsker, tidligere politiker og ikke mindst for bogen “Skældud” (2002).

Claudi Clausen